

O SZTUCE TŁUMACZENIA POEZJI

Rozmowa z botem ChatGPT, najbardziej zaawansowanym językowym modelem sztucznej inteligencji

Marian Polak-Chlabicz: Jakie wyzwania wiążą się z tłumaczeniem poezji?

ChatGPT: Tłumaczenie poezji z jednego języka na inny to niezwykle trudne zadanie ze względu na subtelności językowe, kontekst kulturowy i wyjątkowe cechy poezji. Oto niektóre z głównych wyzwań, jakie mogą pojawić się podczas tłumaczenia poezji:

– Rytm i metrum. Wiersze często posiadają specyficzny, charakterystyczny wzorzec rytmu. Jego przeniesienie do innego języka może być trudne, ponieważ różne języki mają różne struktury fonetyczne.

– Rymy. Dźwięki, które je tworzą, są różne w różnych językach. Na przykład słowa *write* i *light* rymują się po angielsku, ale w języku polskim ich odpowiedniki się nie rymują. Oznacza to, że tłumacz, który próbuje zachować schemat rymów wiersza po angielsku, musiałby znaleźć inne słowa w języku polskim o podobnym znaczeniu lub wręcz zastąpić je zupełnie innymi rymującymi się. Może to być trudne, a może wręcz niemożliwe. Rymy często są używane do tworzenia określonego efektu. Schemat rymów wiersza może być używany do tworzenia poczucia rytmu, podkreślania pewnych słów lub fraz lub tworzenia określonego nastroju. Tłumacz musi niejednokrotnie zmienić schemat rymów, aby zachować znaczenie lub efekt ekspresyjności wiersza; musi być kreatywny i wymyślać rozwiązania, które „zadziałają” w konkretnym wierszu, na przykład rym doskonały zastąpić rymem asonansowym. Może to być wyzwanie, a może nie zawsze możliwe jest też znalezienie schematu rymów, który da taki sam efekt jak oryginał.

– Zawartość semantyczna. Zachowanie znaczenia oryginału i zawartych w nim retorycznych subtelności – dodatkowo trudnych z powodu użycia metafor, aluzji, gier słownych, neologizmów leksykalnych i neosemantyzmów – może być niezmiernie trudne do przekładu bez straty.

– Kontekst kulturowy. Wiersze często nawiązują do konkretnej kultury, historii lub tradycji. Tłumacz musi zrozumieć ten kontekst i znaleźć ekwiwalenty w docelowym języku.

– Brak odpowiedników. Niektóre wyrazy, zwroty lub idee mogą nie mieć bezpośrednich ekwiwalentów w innym języku, co może sprawić trudności w oddaniu pełnego znaczenia wiersza.

– Osobisty styl autora. Każdy poeta ma swój unikalny styl pisania, który może być trudny do odtworzenia w innym języku.

– Odmienne zasady wersyfikacji. Na przykład długość wersów wiersza może się różnić między językami, co może wpłynąć na układ i rytm utworu.

– Interpretacja emocji. Przekazywanie subtelnych emocji zawartych w oryginalnym wierszu może być wyzwaniem, ponieważ różne języki mogą wyrażać uczucia w odmienny sposób.

– Tłumaczenie onomatopei. Niektóre wiersze zawierają dźwięki lub onomatopeje, które mogą być trudne do oddania w innym języku, zwłaszcza z odległej grupy językowej.

– Indywidualność języka. Każdy język ma swoje unikalne cechy fonetyczne, gramatyczne, leksykalne i syntaktyczne, które mogą być trudne do przeniesienia bez utraty znaczenia lub stylu.

Dodałbym, że wierny przekład wiersza może być niemożliwy, ale dobrze przemyślane tłumaczenie może nadal oddać jego esencję i emocje, nawet jeśli nie zachowuje wszystkich aspektów oryginalnego tekstu. Tłumacz poezji musi być nie tylko biegły w obu językach, lecz także wrażliwy na subtelności poetyckie oraz zdolny do kreatywnego podejścia do przekazywania treści i uczuć zawartych w wierszu.

M.PC.: Czy istnieją uniwersalne zasady tłumaczenia poezji, czy też każdy wiersz wymaga indywidualnego podejścia?

ChatGPT: Chociaż istnieją pewne ogólne zasady i wytyczne, które mogą być przydatne podczas tłumaczenia poezji, każdy przypadek wymaga indywidualnego podejścia ze względu na unikalne cechy danego wiersza, par językowych i kontekstów kulturowych. Oto kilka ogólnych zasad, które tłumacze poezji często mają na uwadze:

– Sens oryginału. Przed rozpoczęciem tłumaczenia ważne jest dokładne zrozumienie oryginalnego wiersza, jego treści, emocji, kontekstu kulturowego i stylu autora.

– Emocje. Celem tłumaczenia poezji jest przekazanie głównych emocji zawartych w oryginalnym wierszu, nawet jeśli nie jest to możliwe w dosłowny sposób.

– Forma i struktura. Tłumacz powinien starać się zachować rytm, metrum i strukturę wiersza, jeśli to możliwe w języku docelowym.

– Zachowanie ducha twórczości. Tłumacz powinien starać się naśladować indywidualny styl autora i zachować go w tłumaczeniu.

– Dopasowanie brzmienia i rytmu. Tłumacz powinien dążyć do utrzymania brzmienia, rytmu i rymów w miarę możliwości, ale może być konieczne dokonanie pewnych dostosowań ze względu na różnice fonetyczne między językami.

– Uwzględnienie kontekstu kulturowego. Jeśli wiersz zawiera odniesienia do kultury, historii lub tradycji, tłumacz powinien znaleźć odpowiedniki w języku docelowym lub dostosować te elementy do kontekstu docelowego.

– Kreatywność i elastyczność. Tłumaczenie poezji wymaga kreatywności i elastyczności. Czasami wierne przekłady mogą być niemożliwe, więc tłumacz musi być gotowy do szukania alternatywnych sposobów przekazania treści i emocji.

– Ustalenie docelowego odbiorcy. Tłumacz powinien również zwrócić uwagę na odbiorców docelowych i dostosować tłumaczenie do ich kulturowego i językowego kontekstu.

– Kontrolowane odstępstwa. W niektórych przypadkach tłumaczenie może wymagać pewnych odstępstw od oryginału, aby osiągnąć najlepszy efekt w języku docelowym.

– Iteracyjne podejście. Tłumaczenie poezji to proces iteracyjny. Tłumacz może potrzebować wielu rewizji i prób, aby znaleźć najlepsze rozwiązania. W rezultacie każdy przypadek tłumaczenia poezji jest unikalny i wymaga zrozumienia zarówno aspektów technicznych, jak i artystycznych poezji, a także umiejętności dostosowywania się do konkretnych wyznań, jakie stawiają oba języki i twórczość poetycka.

M.P.C.: Czy tłumaczenie poezji to bardziej praca artystyczna, czy interpretacyjna?

ChatGPT: Tłumaczenie poezji to zadanie, które łączy w sobie elementy pracy artystycznej i interpretacyjnej. Oba te aspekty są równie istotne i często się przenikają. Oto dlaczego:

– Praca interpretacyjna. Tłumacz poezji musi dogłębnie zrozumieć oryginalny wiersz, jego znaczenie, kontekst kulturowy, emocje, symbolikę i strukturę. To wymaga niezwykłych umiejętności interpretacyjnych, które pozwalają tłumaczowi wnikać w myśli i intencje autora oraz oddać je w sposób odpowiedni w języku docelowym.

– Praca artystyczna. Tłumacz poezji często musi podejmować kreatywne decyzje, aby przekazać esencję oryginalnego wiersza w innym języku. Wybór odpowiednich słów, rytmu, rymów i struktury w celu zachowania stylu autora i emocji oryginału jest aktem twórczym.

– Znalezienie równowagi. Tłumaczenie poezji polega na znalezieniu właściwej równowagi między wiernością oryginalnemu tekstowi a dostosowaniem się do możliwości języka docelowego. To wymaga zarówno wrażliwości artystycznej, jak i zdolności do trafnej interpretacji.

– Kreatywność w kompromisach. W wielu przypadkach wierne czy dokładne tłumaczenie poezji jest niemożliwe ze względu na różnice między językami. Tłumacz musi wtedy być kreatywny, szukając kompromisowych rozwiązań, które oddadzą ducha oryginału, choć może to oznaczać pewne odstępstwa. I kompromisy.

– Przemyślane decyzje artystyczne. Wybór odpowiednich słów, rytmu, dźwięków i struktury wiersza to decyzje artystyczne podejmowane przez tłumacza w celu uzyskania jak najbardziej zbliżonego do oryginalnego efektu.

Podsumowując, tłumaczenie poezji jest zarówno pracą interpretacyjną, która wymaga głębokiego zrozumienia i wnikięcia w treść oryginału, jak i pracą artystyczną, która angażuje kreatywność i umiejętność wyrażania tego, co jest niewyraźalne w innym języku. Sukces w tłumaczeniu poezji zależy od zdolności tłumacza do łączenia tych dwóch aspektów w sposób harmonijny.

M.P.C.: Jakie role kulturowe i historyczne odgrywają tłumaczenia poezji?

ChatGPT: Tłumaczenia poezji odgrywają istotne role kulturowe i historyczne, które wpływają na sposób, w jaki poezja jest odbierana w różnych językach i kulturach. Oto kilka kluczowych ról, jakie pełnią tłumaczenia poezji w kontekście kulturowym i historycznym:

– Przekazywanie kultury. Tłumaczenia poezji umożliwiają przekazywanie elementów kultury, tradycji i historii jednego narodu lub społeczności do innych. Dzięki temu czytelnicy w innych krajach mogą poznać wartości, przekonania i doświadczenia kulturowe.

– Współpraca międzykulturowa. Tłumaczenia poezji sprzyjają wymianie międzykulturowej, umożliwiając zrozumienie i dialog między różnymi społecznościami. Dzięki nim mogą powstawać nowe perspektywy i więzi między różnymi kulturami.

– Przełamywanie barier językowych. Tłumaczenia poezji pozwalają na przekraczanie barier językowych, umożliwiając czytelnikom przekładu dostęp do dzieł literackich, które mogłyby być im niedostępne w oryginalnym języku.

– Adaptacja kulturowa. Tłumacz często musi dostosować elementy kulturowe, odniesienia historyczne i inne aspekty, aby czytelnicy w nowym języku mogli zrozumieć kontekst wiersza. To może prowadzić do pewnych modyfikacji w celu zachowania spójności i zrozumiałości.

– Przemyslenie i reinterpretacja. Przekład poezji wymaga od tłumacza refleksji nad znaczeniem oryginału w kontekście docelowym. Czasami tłumacz musi dostosować treść, aby lepiej oddać istotę wiersza czytelnikom docelowym.

– Przekształcanie idei. Pewne idee, koncepcje lub zwroty mogą nie mieć bezpośrednich ekwiwalentów w innym języku. Tłumacz musi znaleźć odpowiednie frazy lub wyjaśnić je w inny sposób.

– Dostosowanie stylu i formy. Tłumacz musi podejmować decyzje dotyczące zachowania oryginalnego stylu i formy wiersza. Czasem konieczne jest wprowadzenie pewnych zmian, aby wiersz brzmiał naturalnie w nowym języku.

– Przemiany ideologiczne. Tłumaczenia poezji mogą być również poddawane wpływom ideologicznym, politycznym lub społecznym w nowym kontekście, co może wpływać na sposób interpretacji i odbioru.

Wszystkie te role pokazują, że tłumaczenia poezji mają ogromny wpływ na sposób, w jaki poezja jest przyswajana przez różne kultury i społeczności. Tłumacze poezji pełnią więc istotną funkcję w promowaniu dialogu międzykulturowego oraz w utrwalaniu i kształtowaniu literackiego dziedzictwa różnych narodów.

M.P.C.: Czy istnieją różnice między tłumaczeniem poezji klasycznej a współczesnej?

ChatGPT: Tak, istnieją pewne różnice między tłumaczeniem poezji klasycznej a współczesnej, które wynikają z odmiennych cech tych dwóch rodzajów poezji. Oto kilka głównych różnic:

– Forma i metrum. Poezja klasyczna często podlegała rygorystycznym formom metrycznym i rymom, jak na przykład sonet czy oda. Tłumaczenie formy może wymagać dużej uważności w zachowaniu wersyfikacji, aby utrzymać oryginalny charakter wiersza. Współczesna poezja często jest bardziej swobodna pod względem formy, co może dawać większą elastyczność w tłumaczeniu.

– Język archaiczny. Poezja klasyczna często używała języka archaicznego lub unikalnych wyrażeń, które mogą być trudne do przetłumaczenia bez utraty charakteru oryginału.

– Kontekst historyczny. Wiersze klasyczne często nawiązywały do określonego kontekstu historycznego, mitologii czy tradycji, które mogą być obce czytelnikom współczesnym. Tłumacz musi dostosować te elementy, aby zachować zrozumiałość i znaczenie.

– Symbolizm i metafory. Poezja klasyczna często zawiera symbole i metafory, które są związane z określonymi wydarzeniami czy kulturą. Tłumacz musi znaleźć ich ekwiwalenty w nowym języku.

– Wyrafinowane struktury literackie. Współczesna poezja może korzystać z nowoczesnych struktur literackich, takich jak wolny wers czy proza wierszem. Tłumaczenie tych struktur może wymagać innych technik niż tłumaczenie klasycznych form.

– Wartości kulturowe. Współczesna poezja może odzwierciedlać współczesne wartości, wyzwania i uwarunkowania społeczne. Tłumaczenie tych aspektów może wymagać wrażliwości na aktualne tematy.

– Zmiany językowe. Język i zwroty używane w poezji klasycznej mogą być przestarzałe lub trudne do zrozumienia dla współczesnego czytelnika. Tłumacz musi znaleźć sposób na przekazanie tych treści w bardziej zrozumiałym języku.

– Interpretacja i reinterpretacja. Współczesne tłumaczenia poezji klasycznej często wymagają nowego spojrzenia i interpretacji, aby dostosować treść do współczesnego kontekstu.

Wspólnym wyzwaniem przy tłumaczeniu zarówno poezji klasycznej, jak i współczesnej jest zachowanie emocji, rytmu, symboliki i innych subtelności, które czynią poezję unikalną. Jednak różnice między tymi rodzajami poezji wymagają elastycznego podejścia i dostosowywania technik tłumaczeniowych do konkretnych potrzeb każdego wiersza.

M.P.C.: Czy istnieją różnice między tłumaczeniem poezji prozodycznej a wolnej?

ChatGPT: Tak, istnieją różnice między tłumaczeniem poezji prozodycznej a poezji wolnej. Te różnice wynikają z charakterystyki samej poezji oraz zastosowanej struktury i rytmu w wierszu.

Poezja prozodyczna charakteryzuje się ścisłym rygiem formalnym, takim jak metrum, rymy i stała liczba sylab w wersie. Tłumaczenie poezji prozodycznej może być wyjątkowo trudne, ponieważ rytm, rymy i metrum są często związane z konkretnym językiem i jego strukturą dźwiękową. Tłumacz musi nie tylko oddać treść i znaczenie oryginalnego wiersza, ale także zachować rytm, metrum i rymy w miarę możliwości. Czasem wymaga to poszukiwania równoważnych struktur dźwiękowych w innym języku.

Poezja wolna charakteryzuje się większą swobodą w zakresie metrum, rytmu i rymów. Autorzy poezji wolnej często skupiają się na wyrażaniu emocji, myśli i treści w sposób nietradycyjny.

Tłumaczenie poezji wolnej może być bardziej elastyczne, ponieważ nie ma surowych ograniczeń formalnych do przestrzegania. Tłumacz ma większą swobodę w zachowaniu znaczenia i ducha oryginału, często koncentrując się na przekazaniu emocji i treści bez konieczności odtwarzania konkretnych struktur dźwiękowych.

W obu przypadkach, zarówno przy tłumaczeniu poezji prozodycznej, jak i wolnej klu-
czowe jest zrozumienie kontekstu, nastroju, intencji autora oraz zastosowanych środków
językowych. Tłumacz musi podejść do tłumaczenia z wrażliwością artystyczną i językową,
aby jak najlepiej oddać charakter oryginalnego wiersza w nowym języku.

M.P.C.: Czy poezja może być w pełni oddana w tłumaczeniu, czy zawsze występują
 pewne straty?

ChatGPT: Tłumaczenie poezji jest zawsze wyzwaniem, z powodów, o których mó-
wiłem wcześniej. W związku z tym, choć tłumaczenie może przenieść podstawową treść
i znaczenie wiersza, zawsze istnieje ryzyko, że pewne aspekty i niuanse zostaną utracone
w procesie tłumaczenia.

Oryginalna poezja często opiera się na konkretnych dźwiękach i rytmie języka, które
trudno przenieść bezpośrednio do innego języka. Również odwołania kulturowe, histo-
ryczne lub lingwistyczne mogą być trudne do przekazania w innym języku w sposób
równie sugestywny. Metafory, gry słowne i inne formy retoryki, które nadają poezji jej
unikalny charakter, mogą być trudne do zachowania w tłumaczeniu.

Nie oznacza to jednak, że tłumaczenie poezji jest niemożliwe lub bezwartościowe.
Dobrzy tłumacze starają się odzwierciedlić ducha oryginalnego wiersza, czasem wyko-
rzystując środki językowe dostępne w docelowym języku. Pomimo pewnych strat tłuma-
czenia poezji mogą wciąż przekazywać emocje, treści, idee i ogólny charakter oryginału.
Istnieją przypadki, w których tłumaczenia poezji zyskują własną wartość artystyczną i stają
się niezależnymi dziełami.

Podsumowując, choć tłumaczenie poezji zawsze niesie ze sobą pewne straty, tłuma-
cze starają się jak najlepiej oddać istotę i piękno oryginału w języku przekładu. Osta-
tecznie, czy tłumaczenie poezji jest w pełni oddane, czy też nie, zależy od umiejętności
i wrażliwości tłumacza, a także od stopnia podobieństwa struktur językowych i kulturo-
wych między językiem oryginału a językiem docelowym.

M.P.C.: Czy tłumacz poezji powinien być poetą?

ChatGPT: Bycie poetą może pomóc tłumaczowi w lepszym zrozumieniu i oddaniu
esencji oryginalnej poezji, ale nie jest to absolutnie konieczne. Istnieje wielu świetnych
tłumaczy poezji, którzy sami nie są poetami, ale mają głęboką wrażliwość językową, kul-
turową i artystyczną, co pozwala im na skuteczne przeniesienie treści i emocji z jednego
języka na inny.

Tłumacz z własnym doświadczeniem tworzenia poezji ma wycucie dźwięku, rytmu
i konstrukcji zdania, które są kluczowe w poezji. Takie doświadczenie może pomóc tłuma-
czowi w zrozumieniu, jakie elementy poezji są istotne i jak można je oddać w innym
języku. Jednak samo bycie poetą nie gwarantuje automatycznie umiejętności doskonałego
tłumaczenia. Tłumaczenie to nadal oddzielna umiejętność, wymagająca głębokiego
zrozumienia kultury, kontekstu, języka źródłowego i języka docelowego.

Ważne jest, aby tłumacz poezji miał wrażliwość na subtelności językowe, brzmienie, rytm i emocje zawarte w oryginalnym wierszu. Mogą to osiągnąć zarówno osoby, które same piszą poezję, jak i ci, którzy specjalizują się w tłumaczeniu. W ostatecznym rozrachunku, kluczem do udanego tłumaczenia poezji jest głębokie zrozumienie zarówno języka, jak i kultury oryginału, a także umiejętność wykorzystania języka docelowego w taki sposób, aby oddać zarówno formę, jak i treść oryginału w jak najwierniejszy sposób.

M.P.C.: Jakie narzędzia komputerowe mogą pomóc tłumaczom poezji?

ChatGPT: Oto niektóre technologie komputerowe, które mogą pomóc tłumaczom poezji:

– Maszynowe tłumaczenie i narzędzia typu CAT (Computer-Assisted Translation). Narzędzia CAT, takie jak Trados, memoQ czy Memsource, mogą pomóc w zarządzaniu projektami tłumaczeniowymi, gromadzeniu terminologii i utrzymaniu spójności tłumaczenia.

– Komputerowe tłumaczenie (na przykład Google Translate) może służyć jako punkt wyjścia lub inspiracja, jednak w przypadku poezji specyficznej dla danego języka i kultury nadal jest to wyzwanie dla maszyn.

– Korpusy i bazy danych literackich. Dostęp do korpusów językowych, zawierających wcześniejsze tłumaczenia poezji oraz oryginalne wersje, może pomóc tłumaczom w analizie różnych podejść do przekładu i poszukiwaniu inspiracji.

– Programy do analizy tekstu. Narzędzia do analizy tekstu, takie jak Voyant Tools, mogą pomóc tłumaczom w identyfikowaniu wzorców słownych, częstości występowania słów czy analizie rytmu wiersza.

– Edytory i oprogramowanie do edycji tekstu. Zaawansowane edytory tekstu pozwalają na manipulację formatem tekstu, co jest ważne w przypadku poezji, gdzie struktura wizualna może mieć znaczenie.

– Narzędzia do analizy dźwięku. W przypadku poezji zależnej od dźwięku i rytmu, narzędzia do analizy dźwięku mogą pomóc tłumaczom w zrozumieniu struktury dźwiękowej oryginału.

Nie należy zapominać o współpracy z innymi tłumaczami i konsultantami literackimi. Sieci społecznościowe, platformy internetowe i fora dyskusyjne umożliwiają tłumaczom wymianę doświadczeń i rad z innymi profesjonalistami, co może być niezwykle pomocne.

M.P.C.: Czy istnieją przypadki, gdy tłumacz dokonuje celowej modyfikacji oryginalnej poezji w tłumaczeniu?

ChatGPT: Tak, istnieją przypadki, kiedy tłumacze celowo dokonują modyfikacji oryginalnej poezji w procesie tłumaczenia. To zjawisko znane jako „transkreacja” lub „przetworzenie twórcze”, które polega na dostosowaniu oryginalnej treści do języka docelowego w taki sposób, aby oddać jej ducha, emocje i znaczenie, nawet jeśli oznacza to pewne zmiany w wyrazie artystycznym.

Poezja często opiera się na specyficznych strukturach dźwiękowych, rytmicznych i retorycznych, które mogą być trudne do zachowania w innym języku. W takich przypadkach tłumacze mogą podjąć decyzję o wprowadzeniu zmian, które lepiej oddadzą charakter oryginału w docelowym języku. Przykłady takich modyfikacji to:

– Rymy i rytm. W tłumaczeniu poezji rymowanej tłumacze mogą zdecydować się na zmianę rymów, aby zachować sens w języku docelowym. Podobnie rytm i metrum wiersza mogą wymagać dostosowania do struktury języka tłumaczenia.

– Gry słowne i skojarzenia. Pewne gry słowne lub skojarzenia mogą być trudne do zachowania w tłumaczeniu. Tłumacz może użyć podobnych gier słownych lub odwołać się do kulturowych skojarzeń, które działają w docelowym języku.

– Metafory i symboliczny język. Tłumaczenie metafor i symboli może wymagać kreatywnego podejścia, ponieważ różne kultury mogą używać innych obrazów i odniesień.

– Fonetyka języka. Tłumacz może eksperymentować z dźwiękiem w docelowym języku, aby oddać efekty dźwiękowe oryginału.

Ważne jest, aby tłumacz był świadomy tych zmian i troszczył się o to, aby zachować esencję oryginalnego wiersza. Przekład poezji to proces twórczy, a decyzje podejmowane przez tłumacza często zależą od konkretnego kontekstu, docelowego odbiorcy i intencji autora.

M.P.C.: Czy zgodnie z tym, co wcześniej powiedziałaś, mógłbyś przetłumaczyć na język polski wiersz Johna Donne'a *The Flea* i na angielski wiersz Bolesława Leśmiana *Przemiany*?

ChatGPT: Oczywiście, chętnie to zrobię. Proszę podać mi oryginalny tekst w języku źródłowym, a następnie przetłumaczę go na wskazane przez siebie języki.

The Flea John Donne

Mark but this flea, and mark in this,
How little that which thou deniest me is;
It sucked me first, and now sucks thee,
And in this flea our two bloods mingled be;
Thou know'st that this cannot be said
A sin, nor shame, nor loss of maidenhead,
Yet this enjoys before it woo,
And pampered swells with one blood made of two,
And this, alas, is more than we would do.

Oh stay, three lives in one flea spare,
Where we almost, nay more than married are.
This flea is you and I, and this

Our marriage bed, and marriage temple is;
Though parents grudge, and you, w'are met,
And cloistered in these living walls of jet.

Though use make you apt to kill me,
Let not to that, self-murder added be,
And sacrilege, three sins in killing three.

Cruel and sudden, hast thou since
Purpled thy nail, in blood of innocence?
Wherein could this flea guilty be,
Except in that drop which it sucked from thee?
Yet thou triumph'st, and say'st that thou
Find'st not thy self, nor me the weaker now;
'Tis true; then learn how false, fears be:
Just so much honor, when thou yield'st to me,
Will waste, as this flea's death took life from thee.

Pchła

Zobacz tę pchłę, a zauważ w niej,
Jak niewiele jest tego, co mi odmawiasz;
Najpierw mnie wyssała, teraz ciebie ssie,
I w tej pchle nasze dwie krewki się pomieszały;
Wiesz, że to nie może być nazwane
Grzechem ani wstydem, ani stratą dziewictwa,
A jednak to się cieszy, zanim jeszcze zaloty,
I nabrzmiewa od krwi zrobionej z dwóch,
A to, ach, więcej niż byśmy chcieli zrobić.

Ach, zatrzymaj się, trzy życia w jednej pchle oszczędź,
Gdzie jesteśmy prawie, nie, bardziej niż małżeństwem.
Ta pchła to ty i ja, i to
Nasze łóżko małżeńskie, a świątynią małżeństwa jest;
Choć rodzice mrużą oczy, a ty, jesteśmy spotkani,
I schroniliśmy się w tych żyjących ścianach z jetu.
Choć używanie czyni cię skłonny do zabicia mnie,
Nie pozwól, aby do tego, samobójstwo zostało dodane,
I świętokradztwo, trzy grzechy w zabiciu trzech.

Okrutna i nagle, czy od tamtej pory
Nawinęłaś na swoje paznokcie, w krew niewinności?
W czym mógłby być winny ta pchła,
Oprócz w kropelce, którą ssąta z ciebie?
Ale ty triumfujesz i mówisz, że ty
Nie znajdujesz siebie ani mnie teraz starszym;
To prawda; więc naucz się, jakie fałszywe są lęki:
Tyleż honoru, kiedy ulegniesz mi,
Znikną, tak jak ta śmierć pchły zabrała życie od ciebie.

Przemiany

Bolesław Leśmian

Tej nocy mrok był duszny i od żądzny parny,
I chabry, rozwidnione suchą błyskawicą,
Przedostały się nagle do oczu tej sarny,
Co biegła w las, spłoszona obcą jej źrenicą –
A one, łeb jej modrząc, mknęły po sarniemu,
I chciwie zaglądały w świat po chabrowemu.

Mak, sam siebie w śródpolnem wykrywszy bezbrzeżu,
Z wraskiem, który dla ucha nie był żadnem brzmieniem,
Przekrwawił się w koguta w purpurowem pierzu,
I aż do krwi potrząsał szkarłatnym grzebieniem,
I piał w mrok, rozdzierając dziób, trwogą zatruty,
Aż mu zinał prawdziwe odpiaty koguty.

A jęczmień, kłós pragnieniem zazłociwszy gęstem,
Nasrożył nagle złością zjątzone ościory
I w złotego się jeża przemiazdżył ze chrzęstem
I biegł, kłując po drodze ziół nikłe zapory,
I skomlał i na kwiaty boczył się i jeżył,
I nikt nigdy nie zgadnie, co czuł i co przeżył?

A ja – w jakiej swą duszę sparzyłem pokrzywie,
Że pomykam ukradkiem i na przełaj miedzą?
I czemu kwiaty na mnie patrzą podejrzliwie?
Czy coś o mnie nocnego wbrew mej wiedzy – wiedzą?
Com czynił, że skroń dłońmi uciskam obiema?
Czem byłem owej nocy, której dziś już niema?

Transformation

Tonight the darkness was sultry and steamy with desire,
And thistles, widened by a dry lightning's flash,
Suddenly pierced into the eyes of the doe,
That ran through the woods, startled by unfamiliar pupils –
And they, bluing her head, dashed after her,
And eagerly peered into the world in a cornflower hue.

Poppy, having discovered his own boundless expanse,
With a scream that to the ear was no sound,
Bled into a rooster in a purple plumage,
And shook his scarlet comb until it bled,
And crowed into the darkness, tearing with his beak, poisoned by fear,
Until true roosters released him from there.

And barley, its desire gilding the ear densely,
Suddely roughened its husks with anger,
And it crushed itself with a crunch into a golden hedgehog,
And ran, pricking through meager herb barriers,
And grumbled, and bowed to flowers and bristled,
And no one will ever guess what it felt and lived through.

And I – what nettle did I scald my soul with,
That I sneak and dart across the meadow?
And why do the flowers look suspiciously at me?
Did something about me, nocturnal against my knowledge, they know?
What did I do, pressing my forehead with both hands?
What was I on that night, which is no more today?

Tłumaczenia w wykonaniu sztucznej inteligencji pozostawiam ocenie Czytelników,
jednocześnie dla porównania poniżej załączam przekłady swojego autorstwa.

PCHŁA

Zaznacz pchłę tę tylko i znacząc daj znać,
Jakże to jest małe, czego nie chcesz dać.
Ona ssła mnie wpierw, teraz ciebie ssie,
W tej pchle się zmieszały nasze obie krwie;
Wszak to nienazwane – ty to dobrze wiesz –
To nie cnoty strata, to nie wstyd, nie grzech,
Już się ona cieszy zanim dojdzie tu,
Rozpieszczona puchnie jedną krwią ze dwu.
To niestety więcej niż w naszych snach stu.

Och, bądźcie trzy życia wciąż w tej jednej pchle,
W niej jesteśmy prawie jak mariaż we mgle.
A ta pchła po prostu to my – ty i ja,
To małżeńskie łożo i świątynia ta!
Na przekór rodzicom i tobie bez zmian,
Zamkniętej w więzieniu lignitowych ścian.
Choć zwyczaj Ci każe, byś zabiła mnie,
Samobójstwa mego, nie dodaj, o nie!
Bo zabicie trojga – trzy zbrodnie, nie dwie!

Czyś okrutna nagle, gdy ręce ci drżą,
Masz palce splamione niewinności krwią?
Czym ci zawiniła ta malutka pchła?
Że z ciebie wyssała kroplę, przeto zła?
A jednak triumfujesz i rzeczesz, że nie
Widzisz nas słabszymi – ni siebie, ni mnie.
Lęk to fałsz zaprawdę: tyle Twojej czci
Obróci się wniwecz, gdy ulegniesz mi,
Bo śmierć pchły zabrała także życie Ci.

Metamorphoses

That night the darkness was steamy from lust,
And, bluebottles brightened by the lightning glare,
Reached at once the eyes of a doe, which just
Crossed the woods, frightened of her own strange stare;
They, bluing her rushed in a doelike way,
And explored the world in a flow'ry way.

'Mid the field's no-edge, poppies self-divined –
With screams that sounded like no screams at best –
Bled through into cocks feathered in carmine,
To first blood they shook their deep scarlet crests.
They, frightened, crowed darkwards, op'ning their beaks wide
Till real cocks crowed back from the other side.

Barleys gilt their ears densely with lust rush,
Bristled their whisk'ry awns, briskly ruffled by wrath,
And hedghogged themselves with a golden crush.
Pricking dwarfish hurdles of herbs on their path,
They bridled at bluebells until they all bent;
No one will e'er guess what they underwent.

And I – in what nettles did I sting my soul
Since I slyly step nigh across the lea.
Why do the blooms' eyes look at me and roll?
Do they know my night in defiance of me?
Why do both my hands squeeze my temples here?
Why was it my night that's now no more here?

Fot. Żaneta Nalewajk-Turecka